

LİSANS ÖĞRENCİLERİNİN RİSK TOLERANSI: DENEYSSEL BİR ÇALIŞMA

RISK TOLERANCE OF UNDERGRADUATE STUDENTS: AN EXPERIMENTAL STUDY

Serpil SUMER ^{a*}

^{a*} Sorumlu Yazar, Ar. Gör. Dr., Atatürk Üniversitesi, Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Finans ve Bankacılık Bölümü, serpil.sumer@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8452-0393.

MAKALE BİLGİLERİ

Makale Tarihiçesi:
Gönderilme Tarihi 09.02.2022
Düzenleme 23.02.2022
Kabul Tarihi 04.03.2022

Anahtar Kelimeler: Risk
Toleransı, Risk Algısı, Yatırım
Kararı, Çevresel Faktörler, Ki-
Kare Analizi
Jel Kodları: D81, G11, G41

MAKALE TÜRÜ

BENZERLİK/ PLAGIARİZM

Ithenticate: %13

ARTICLE INFO

Article history:
Received 09.02.2022
Revised 23.02.2022
Accepted 04.03.2022

Keywords: Risk Tolerance, Risk
Perception, Investment Decision,
Environmental Factors, Chi-
Square Analysis
Jel Codes: D81, G11, G41

ÖZET

Risk toleransı, bireyin finansal risk almaya karşı tutumudur ve bireyin risk almaya ne kadar istekli olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada finans dersleri alan lisans öğrencilerinin risk toleransı ile yaşadıkları yer ve anne-babalarının eğitim durumu arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu amaç doğrultusunda literatürde Grable ve Lytton (1999) tarafından oluşturulan risk tolerans ölçeği bankacılık ve finans bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında Ki-Kare analizi ile test edilmiştir. Çalışmada babanın eğitim seviyesi, bireyin yaşadığı bölge ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yine bireyin yaşadığı bölge ile annenin eğitim seviyesi ile risk kelimesinin birey için ifade ettiği anlam arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu çalışma risk toleransının cinsiyet, yaş, medeni durum gibi kişisel özelliklerin dışında anne-babanın eğitim durumu, bireyin yaşadığı yer açısından ele alması bakımından literatürdeki benzer çalışmalardan farklılaşmaktadır. Finansal piyasaların gelişimi için bireylerin risk toleransını dikkate alan portföylerin oluşturulması yatırım kararını vermede etkili olabilir. Böylece bireyler kendileri için uygun yatırım aracına yatırım yapmış olacaktır.

ABSTRACT

Risk tolerance is an individual's attitude towards taking financial risks and shows how willing the individual is to take risks. In this study, the relationship between the risk tolerance of undergraduate students taking finance courses and their place of residence and the educational status of their parents was investigated. For this purpose, the risk tolerance scale created by Grable and Lytton (1999) in the literature was applied to the students of banking and finance departments. The obtained data were tested with Chi-Square analysis in the SPSS program. In the study, a significant relationship was found between the education level of the father, the region where the individual lives, and the level of risk-taking. Again, a significant relationship was found between the region where the individual lives and the education level of the mother, and the meaning

of the word risk for the individual. This study differs from similar studies in the literature in that it deals with risk tolerance in terms of gender, age, marital status, as well as the educational status of parents, and the region where the individual lives. For the development of financial markets, the creation of portfolios that take into account the risk tolerance of individuals can be effective in making investment decisions. Thus, individuals will have invested in the appropriate investment tool for them.

1. GİRİŞ

Risk toleransı, bireyin risk almaya ne kadar istekli olduğunu gösteren bir kavramdır (Fisher ve Yao, 2017:197). Grable (2000) ise, finansal risk toleransını bireyin yatırım kararı verirken üstlenmeye istekli olduğu maksimum belirsizlik miktarı olarak tanımlamıştır. Risk toleransı ne kadar yüksek olursa, birey o kadar fazla risk almaya istekli olur risk düzeyi yüksek finansal varlıklara yatırım yapar, eğer bireyin risk toleransı düşük ise birey risk üstlenmekten kaçmakta ve sabit getirili varlıklara yatırım yapmaktadır (Dhiman ve Raheja, 2018: 89; Aruna ve Sreeya, 2020: 14310).

Bireyler getiri elde etmek, parayı çeşitli ekonomik etkenlerden korumak ve gelecekte fayda sağlamak amacı ile tasarruflarını hem reel hem de finansal varlıklara yönlendirerek yatırım yapmaktadırlar (Ainia ve Lutfi, 2019: 402). Bireylerin verdikleri yatırım kararları üzerinde risk toleransının etkisi bulunmaktadır. Risk toleransı bir diğer ifade ile bireyin finansal risk almaya karşı tutumu, bireyin yatırım kararına karşı olan tutumunu etkilemektedir (Magendans vd., 2017: 1076). Riski üstlenen ya da riski tolere eden yatırımcı yüksek riskli varlıklara tasarruflarını yönlendirme konusunda daha istekli davranırken, risk üstlenmekten kaçan ya da risk toleransı bulunmayan yatırımcı yatırım yaparken yüksek riskli varlıklardan uzak durma eğilimine girmektedir (Ainia ve Lutfi, 2019: 402).

Finansal piyasalar için son derece önem arz eden bireylerin yatırım kararı kişisel, duygusal, bilişsel ve sosyo-ekonomik faktörlerden etkilenmektedir. Risk toleransı da bireye özgü olan kişisel faktörler arasında yer almaktadır (Virlics, 2013:170). Risk toleransı ile yatırım kararı arasında yakın ilişki bulunmaktadır (Nguyen vd., 2016: 3). Yatırım kararı verirken etkili olan risk algısı risk toleransına bağlı olarak oluşmaktadır. Risk toleransı doğrudan ve dolaylı olarak bireyin risk algısını etkilemektedir (Nguyen vd. 2017: 747).

Risk toleransı bir durumu ifade etmekten ziyade finansal literatürde demografik, psikolojik ve ekonomik değişkenlerin belirleyicisi olarak ele alınmaktadır (Rabbani vd., 2019: 124). Özellikle bireylerin kişisel özelliklerinden kaynaklanan yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, yıllık gelir ile finansal risk toleransı arasındaki ilişki üzerinde durulmuştur (Shusha, 2017; Fisher ve Yao, 2017; Ferreira ve Dickason, 2018). Finansal risk toleransı hem yatırımcılar hem de yatırım yöneticileri (finansal danışmanlar) için finansal karar verirken göz önünde bulundurmaları gereken önemli unsurlardan biridir (Quy ve Van, 2018:756). Finansal risk toleransının öneminden dolayı konu ile ilgili teorik ve uygulamalı çalışmaların yapılarak finansal risk toleransı üzerinde etkili olan faktörlerin incelenmesi son derece önem arz etmektedir.

Bu çalışmanın amacı; finans dersleri alan lisans öğrencilerinin risk toleransı ile yaşadıkları yer ve anne-babalarının eğitim durumu arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda literatürde Grable ve Lytton (1999) tarafından hazırlanan risk tolerans ölçeği Atatürk Üniversitesi Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Finans ve Bankacılık Bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Çalışma kapsamında oluşturulan hipotezler Ki-Kare analizi ile test edilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bireysel yatırım kararında önemli bir yere sahip olan risk toleransı üzerine literatürde çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Literatürde genellikle risk toleransının üzerinde etkili olabilecek cinsiyet, kültür, eğitim, yaş, etnik köken, medeni durum vb. değişkenler ile risk toleransı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Shusha (2017), bireylerin demografik özelliklerinden cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi ve yıllık gelirin finansal risk toleransı üzerinde önemli etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Demografik değişkenlerden özellikle cinsiyet ile risk toleransı arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır (Fisher ve Yao, 2017; Arslantürk Çöllü vd., 2019; Hitay ve Anbar, 2020). Bireylerin finansal risk toleransı cinsiyet açısından ele alındığında erkeklerin risk üstlenme düzeyi kadınlara

kıyasla daha yüksektir (Ferreira ve Dickason, 2018; Arslantürk Çöllü vd., 2019). Koekemoer (2018), Güney Afrikalı erkek yatırımcıların kadın yatırımcılara kıyasla daha yüksek risk seviyesine sahip olduğunu ve bekâr yatırımcıların da evli yatırımcılara kıyasla daha yüksek risk üstlendiğini belirtmiştir.

Shah vd. (2020), Pakistan'da işletme bölümü öğrencilerinin demografik özellikleri ile finansal risk toleransı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Cinsiyet, yaş ve gelir ile finansal risk toleransı arasında pozitif ilişki bulunduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğrencilerin finansal risk toleransında coğrafi farklılıkların etkisi olduğunu da vurgulamışlardır. Almanya'da işletme öğrencilerinin finansal risk toleransları üzerine bir çalışma da Peng (2020) tarafından yapılmıştır. Peng (2020), cinsiyetin finansal risk toleransı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturduğunu vurgularken, öğrencinin okuduğu bölüm ve not ortalamasının finansal risk toleransı üzerinde etkisi bulunmadığını belirtmiştir. Zeb vd. (2021), aile geliri ile finansal risk toleransının girişimcilik üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Aile geliri ile finansal risk toleransının üniversite öğrencilerinin girişimciliği üzerinde önemli ölçüde etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Ramudzuli ve Muzindutsi (2018), üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerin finansal ve finansal olmayan risk toleransı üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucuna göre yaş finansal risk toleransını etkilemezken finansal olmayan risk toleransını arttırmaktadır. Ayrıca cinsiyet finansal olmayan risk toleransını etkilemezken finansal risk toleransını olumlu yönde etkilemektedir. Zhu (2019), yaptığı çalışmada finansal risk toleransı ile ilgili olarak yapılan çalışmaların aksine; cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim durumunun finansal risk toleransı ile önemli ölçüde bağlantılı olmadığını belirtmiştir. Ancak öğrencilerin okuma anlama becerileri ile finansal risk toleransı arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu da vurgulamıştır.

Pinjisakikool (2017), demografik özelliklerin yanında finansal risk toleransı üzerinde zekâ, duygusal denge, sorumluluk, uyum ve dışa dönüklüğün de önemli ölçüde etkili olduğunu belirtmiştir. Rahman vd. (2020), finansal risk toleransı üzerinde etkili olan davranışsal eğilimleri araştırmışlardır. İşletme, ekonomi ve finans öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmada güven eğiliminin finansal risk toleransı üzerinde önemli ölçüde etkili olduğunu belirtmişlerdir. Rahman (2020), davranışsal finansın finansal risk faktörü üzerindeki etkisini araştırmıştır. Özellikle pişmanlıktan kaçınma, aşırı güven, mutluluk eğilimleri ile finansal risk toleransı arasında ilişkinin olduğu ancak sosyal etkileşimin finansal risk toleransını etkilemediği belirtilmiştir. Finansal risk toleransı ile davranışsal finans arasındaki ilişkiyi araştırmaya yönelik olarak yapılan bir diğer çalışmada yenilik önyargısına bağlı olarak piyasada meydana gelen yükseliş finansal risk toleransında düşüşe yol açtığını belirtmişlerdir.

Nguyen vd. (2016), müşterinin finansal okuryazarlığı ile risk toleransı arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu ve risk toleransının da risk algısını etkilediğini belirtmişlerdir. Finansal okuryazarlık ile finansal risk toleransı arasında ilişki bulunmaktadır (Akgüneş 2021; Bayar vd. 2020; Shusha 2017).

Konu ile ilgili literatür incelendiğinde, literatürde daha çok finansal risk toleransı ile demografik özelliklerden cinsiyet, yaş, gelir ve medeni durum değişkenlerinin esas alındığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmada ise, literatürde sıklıkla ele alınan demografik özelliklerin dışında bireylerin yaşadıkları yer, anne ve babalarının eğitim durumlarının riski algılama ve riske verdikleri anlam üzerindeki etkisi incelenmeye çalışılmıştır. Bireylerin finansal kararlarını etkileyen faktörler göz önünde bulundurulduğunda ailevi ve çevresel faktörler son derece önem taşımaktadır. Bu yönü ile çalışma literatürdeki benzer çalışmalardan ayrılmaktadır.

3. VERİ SETİ VE YÖNTEM

Bu çalışmada lisans öğrencilerinin risk algısı incelenmiştir. Risk toleransı üzerine Grable ve Lytton (1999) tarafından hazırlanan 13 soruluk risk tolerans ölçeği ile Pyles vd. (2016) tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket 3 bölümden oluşmaktadır. Anketin ilk bölümünde demografik bilgilere yönelik oluşturulmuş sorular yer almaktadır. İkinci bölümde kişisel risk tolerans algısı ve üçüncü bölümde ise risk toleransı üzerine oluşturulmuş sorular yer almaktadır. Anket bankacılık ve finans bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Bankacılık ve finans bölümü öğrencilerinin finans ile ilgili dersler alması anakütlenin seçiminde önemli olmuştur. 2020-2021 eğitim öğretim döneminde Atatürk Üniversitesi Oltu Beşeri ve Sosyal Bilimler Fakültesi Bankacılık ve Finans bölümündeki mevcut öğrenci sayısı 175'tir. 175 öğrenciden 122'si ankete geri dönüş yapmıştır. Bu sayı örnekleme temsil etmeye yeterlidir. Anakütleyi temsil edecek örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde;

$$n=n_0/(1+(n_0-1)/N) \quad (1)$$

formülü kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2019). Yapılan işlem sonucunda anakütleyi temsil edecek örneklem büyüklüğü için 120 öğrencinin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamında sınanan hipotezler ise aşağıdaki gibidir:

H₁: Annenin eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₂: Babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₃: Ailenizin yıllık geliri ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₄: Yaşadığınız bölge ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₅: Yaşanılan bölge ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₆: Annenin eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

H₇: Babanın eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.

4. BULGULAR

Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin frekans ve yüzde bilgileri Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Demografik Özellikler

Demografik Değişken	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Erkek	34	27,9
Kadın	88	72,1
Sınıf		
1. Sınıf	27	22,1
2. Sınıf	10	8,2
3. Sınıf	28	23,0
4. Sınıf	57	46,7
Yaş		
17-23	101	82,8
24-30	21	17,2
Ailenin Yıllık Geliri		
42.000 TL’den az	97	79,5
42.000 TL – 60.000TL	17	13,9
60.000 TL- 78.000 TL	8	6,6
Annenizin Eğitim Düzeyi		
İlkokul	106	86,9
Lise	14	13,1
Babanızın Eğitim Düzeyi		
İlkokul	87	71,3
Lise	34	28,7

Tablo 1’e göre; anketi cevaplayan 122 öğrencinin %72,1’i kadın, %27,9’u erkektir. Anket katılımcılarının %46,7’si dördüncü sınıf, %23’ü 3. üçüncü, %8,2’si ikinci ve %22,1’i birinci sınıftır. Anket katılımcılarının %88,8’i 17-23 yaş aralığında, %17,2’si ise 24-30 yaş aralığındadır. Anket katılımcılarının ailelerinin yıllık gelirine bakıldığında %79,5’inin ailesinin yıllık geliri 42.000 TL’den az, %13,9’unun ailesinin yıllık geliri 42.000 TL-60.000 TL aralığında ve %6,6’sının ailesinin yıllık geliri 60.000 TL-78.000 TL aralığındadır. Son olarak anket katılımcılarının anne ve babalarının eğitim durumuna bakıldığında %86,9’unun annesi ilkokul mezunu, %13,1’inin annesi lise mezunudur. Katılımcıların %71,3’ünün babası ilkokul mezunu,

%28,7'sinin babası lise mezunudur.

Anket formunda yer alan risk toleransı ile ilgili ifadelere katılımcıların verdikleri cevapların frekansları aşağıda verilen tablolarda sunulmuştur.

Tablo 2. Şu anda veya daha önce sahip olduğunuz hesapların / yatırımların türü

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Herhangi bir yatırımım yok.	82	67,2	67,2
Bireysel Emeklilik / Tasarruf hesabı	5	4,1	71,3
Hisse senedi	32	26,2	97,5
Tahvil	3	2,5	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 2'ye göre; anket katılımcılarının %67,2'sinin herhangi bir yatırımı bulunmazken, %26,2'sinin hisse senedi yatırımı, %4,1'inin bireysel emeklilik hesabı ve %2,5'inin de tahvil yatırımı bulunmaktadır.

Tablo 3. Gelecekteki yatırımlarınızı yönetmek için şu anki düşünceniz aşağıdakilerden hangisidir?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yatırımlarımı kesinlikle ben yöneteceğim.	2	1,6	1,6
Yatırımlarımı muhtemelen ben yöneteceğim.	2	1,6	3,2
Yatırımlarımı muhtemelen ben yönetmeyeceğim.	49	40,2	43,4
Yatırımlarımı kesinlikle ben yönetmeyeceğim.	69	56,6	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 3'e göre; anket katılımcılarının %56,6'sı gelecekte yatırımlarını kesinlikle kendilerinin yönetmeyeceğini belirtirken, %40,2 si gelecekte yatırımlarını muhtemelen yönetmeyeceklerini, %1,6'sı yatırımlarını muhtemelen kendilerinin yöneteceğini, %1,6'sı ise gelecekteki yatırımlarını kesinlikle kendilerinin yöneteceğini belirtmişlerdir.

Tablo 4. Gelecekte yatırım bilginizin nasıl olacağını düşünüyorsunuz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Çok Yüksek	12	9,8	9,8
Yüksek	105	86,1	95,9
Düşük	5	4,1	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 4'e göre; katılımcıların %86,1'i gelecekteki yatırım bilgilerinin yüksek olacağını, %9,8'i gelecekteki yatırım bilgisinin çok yüksek olacağını belirtmekte, %4,1'i ise gelecekteki yatırım bilgisinin düşük olacağını düşünmektedir.

Tablo 5. Genel olarak, en iyi arkadaşınız sizi risk alan biri olarak nasıl tanımlar?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Gerçek bir risk sever	13	10,7	10,7
Yeterli araştırmayı tamamladıktan sonra risk almaya istekli	59	48,4	59,0
Temkinli	46	37,7	96,7
Gerçek bir riskten kaçınan	4	3,3	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 5'e göre; katılımcıların %48,4'ü arkadaşları tarafından "Yeterli araştırmayı tamamladıktan sonra risk almaya istekli", %37,7'si "Temkinli", %10,7'si "Gerçek bir risk sever", %3,3'ü ise "Gerçek bir riskten kaçınan" olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 6. Bir TV yarışma programındasınız ve aşağıdaki seçenekler size sunuldu. Seçiminiz hangisi olur?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
1000 TL nakit	15	12,3	12,3
%50 ihtimalle 5000 TL kazanma şansı	64	52,5	64,8
%25 ihtimalle 10.000 TL kazanma şansı	24	19,7	84,4
%5 ihtimalle 100.000 TL kazanma şansı	19	15,6	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 6'ya göre; katılımcıların %52,5'i kendilerine sunulan seçeneklerden “%50 ihtimalle 5000 TL kazanma şansı”, %19,7'si “%25 ihtimalle 10.000 TL kazanma şansı”, %15,6'sı “%5 ihtimalle 100.000 TL kazanma şansı”, %12,3'ü ise “1000 TL nakit” seçeneğini tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 7. Beklenmedik bir şekilde yatırım yapmak için 20.000 TL'niz olsa ne yapardınız?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bir banka hesabına veya para piyasası hesabına yatırım yaparım.	71	58,2	58,2
Tahvillere veya tahvil yatırım fonlarına yatırım yaparım.	17	13,9	72,1
Hisse senetlerine veya hisse senedi yatırım fonlarına yatırım yaparım.	34	27,9	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 7'ye göre; katılımcıların %58,2'si beklemedikleri bir anda eline geçecek 20.000 TL'yi banka hesabına veya para piyasası hesabına yatırım yapmayı düşündüklerini belirtirken, %27,9 hisse senedi veya yatırım fonlarına yatırım yapacağını belirtmiş ve %13,9'u tahvil veya tahvil fonlarına yatırım yapacaklarını belirtmişlerdir.

Tablo 8. “Risk” kelimesini düşündüğünüzde ilk aklınıza aşağıdaki kelimelerden hangisi geliyor?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Zarar	7	5,7	5,7
Belirsizlik	60	49,2	54,9
Fırsat	21	17,2	72,1
Heyecan	34	27,9	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 8'e göre; katılımcıların %49,2'si risk kelimesini belirsizlik olarak tanımlarken, %27,9'u heyecan, %17,2'si fırsat ve %5,7'si ise zarar olarak tanımlamışlardır.

Tablo 9. Aşağıdaki dört yatırım seçeneğinin en iyi ve en kötü ihtimalle getirileri göz önüne alındığında, hangisini tercih edersiniz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
En iyi ihtimalle 200 TL kesin kazanç	18	14,8	14,8
En iyi ihtimalle 800 TL kazanç; en kötü ihtimalle 200 TL zarar	27	22,1	36,9
En iyi ihtimalle 2600 TL kazanç; en kötü ihtimalle 800 TL zarar	44	36,1	73,0
En iyi ihtimalle 4800 TL kazanç; en kötü ihtimalle 2400 TL kayıp	33	27,0	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 9'a göre katılımcıların %36,1'i kendilerine sunulan yatırım seçeneklerinden “En iyi ihtimalle 2600 TL kazanç; en kötü ihtimalle 800 TL zarar” seçeneğini seçmişlerdir. Risk üstlenmekten kaçınanlar ise toplam katılımcıların %14,8'ini oluşturmaktadır ve risk üstlenmekten kaçınan yatırımcılar “En iyi ihtimalle 200 TL kesin kazanç” seçeneğini seçmişlerdir.

Tablo 10. Sahip olduğunuz her şeye ek olarak, size 1000 TL verildiğini varsayalım. Bu durumda aşağıdaki seçeneklerden hangisini seçerdiniz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
500 TL kesin bir kayıp	32	26,2	26,2
% 50 ihtimalle 1000 TL kaybetme (% 50 ihtimalle hiçbir şey kaybetme)	90	73,8	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 10'a göre; katılımcıların %73,8'i kendilerine verilen ek 1.000 TL'yi kesinleşmiş bir kayıptan kaçınarak %50 ihtimal dahilinde kaybetme seçeneğini seçmişlerdir. Katılımcıların %26,2'si kesin kayıp seçeneğini seçmiştir. Katılımcıların %73'lük kısmı kesin kayıptan kaçınmışlardır.

Tablo 11. Bir akrabanızın size 100.000 TL 'lık bir miras bıraktığını ve TÜM parayı aşağıdaki seçeneklerden BİRİNE yatırmanızı şart koştuğunu varsayalım. Hangisini seçerdiniz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Bir tasarruf hesabı veya para piyasası yatırım fonu	34	27,9	27,9
Hisse senedi ve tahvilden oluşan yatırım fonu	15	12,3	40,2
Hisse senedi portföyü	18	14,8	54,9
Altın, gümüş ve petrol gibi emtialar	55	45,1	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 11'e göre; katılımcıların %45,1'i kendilerine sunulan yatırım alternatiflerinden "Altın, gümüş ve petrol gibi emtialar" seçeneğine yatırım yapacağını belirtmişlerdir. Yine katılımcıların %27,9'u "Bir tasarruf hesabı veya para piyasası yatırım fonu" seçeneğini seçmişlerdir. Her iki seçenek dikkate alındığında katılımcıların risk üstlenmekten kaçındığı söylenebilir.

Tablo 12. 20.000 TL yatırım yapmanız gerekse, aşağıdaki yatırım seçeneklerinden hangisini en cazip bulursunuz?

	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
% 60'ı düşük riskli yatırımlara, % 30'u orta riskli yatırımlara ve % 10'u yüksek riskli yatırımlara	63	51,6	51,6
% 30'u düşük riskli yatırımlara, % 40'ı orta riskli yatırımlara ve % 30'u yüksek riskli yatırımlara	39	32,0	83,6
% 10'u düşük riskli yatırımlara, % 40'ı orta riskli yatırımlara ve % 50'si yüksek riskli yatırımlara.	20	16,4	100,0
Toplam	122	100,0	

Tablo 12'ye göre; katılımcıların %51,6'sı 20.000 TL'lik tasarrufunun %60'mı düşük riskli yatırımlara, %30'u orta riskli yatırımlara ve %10'u yüksek riskli yatırımlarda değerlendireceklerini belirten seçeneği seçmişlerdir. Katılımcıların %16,4'ü ise tasarrufunun %50'sini yüksek riskli varlıklarda değerlendireceğini belirtmişlerdir. Katılımcılara sunulan alternatif yatırım seçeneklerinden katılımcıların yarısı düşük risk üstlenmelerine yönelik sunulan alternatifi seçmişlerdir.

Risk üstlenme düzeyi ve riskin katılımcılar için ifade ettiği anlam yaşanan bölge, anne-babanın eğitim seviyesi ve ailenin yıllık geliri açısından farklılık oluşturup oluşturmadığı Ki-Kare analizi ile test edilmiştir.

Tablo 13. Ki-Kare Analiz sonuçları

Arasında İlişki Olduğu Düşünülen Değişkenler	X ² Değeri	Olasılık Değeri (P)
Annenin eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasındaki ilişki	4,405	0,354
Babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasındaki ilişki	10,905	0,028*
Ailenizin yıllık geliri ile risk üstlenme düzeyi arasındaki ilişki	6,545	0,365
Yaşadığınız bölge ile risk üstlenme düzeyi arasındaki ilişki	19,489	0,077
Yaşanılan bölge ile riskin kelime anlamı arasındaki ilişki	30,472	0,033*
Annenin eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı arasındaki ilişki	16,796	0,010*
Babanın eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı arasındaki ilişki	5,745	0,452

*%5 önem seviyesinde anlamlı

Tablo 13'e göre, annenin eğitim seviyesi, ailenin yıllık geliri ve yaşanılan bölge arasında istatistiki açıdan %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamazken, babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasında istatistiki açıdan %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi birbirinden bağımsız değildir. Katılımcıların risk kelimesine verdikleri anlam ile yaşanılan bölge ve annenin eğitim seviyesi arasında istatistiki açıdan %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ancak babanın eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı arasında istatistiki açıdan %5 önem düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Babanın eğitim seviyesi ile riskin katılımcılar için ifade ettiği kelime anlamı birbirinden bağımsızdır.

Çalışma kapsamında oluşturulan ve geçerliliği sınanan hipotezlerin kabul ve ret durumlarına ilişkin sonuçlar Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14. Oluşturulan Hipotezlerin Geçerlilik Durumu

Hipotezler	Sonuç
H ₁ : Annenin eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Ret
H ₂ : Babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Kabul
H ₃ : Ailenizin yıllık geliri ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Ret
H ₄ : Yaşadığınız bölge ile risk üstlenme düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Ret
H ₅ : Yaşanılan bölge ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Kabul
H ₆ : Annenin eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Kabul
H ₇ : Babanın eğitim seviyesi ile riskin kelime anlamı düzeyi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır.	Ret

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bireylerin risk üstlenmeye isteklilik durumunu gösteren risk toleransı ile kişisel özellikler (yaş, cinsiyet, medeni durum vb.) arasında ilişki bulunmaktadır. Yatırım açısından son derece önemli olan risk toleransı üzerine literatürde birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmayı literatürde yapılan çalışmalardan ayıran özelliği çalışma kapsamında ele alınan anakütlenin anne ve babalarının eğitim durumu ile yaşadıkları bölgenin risk toleransı üzerinde etkisinin incelenmesidir.

Çalışmada veriler anket tekniği ile elde edilmiş ve SPSS programında analiz edilmiştir. Çalışmada ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerinin frekans dağılımına bakılmıştır. İkinci olarak risk toleransı ile ilgili anket sorularına verdikleri cevapların frekanslarına bakılmıştır. Anket sorularına verilen cevaplar incelendiğinde; katılımcıların %49'u riski belirsizlik olarak tanımlamıştır. Katılımcıların yarısından fazlasının (%67,2) herhangi bir yatırımı bulunmadığı için katılımcılar gelecekte yatırımlarını kesinlikle kendilerinin yönetemeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu durumda katılımcıların eğitim aldıkları bölüm göz önünde bulundurulduğunda finans ile ilgili teorik derslerin alınmasının yatırımı yönetme üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu söylenebilir. Bu nedenle finans ve bankacılık bölümlerinin müfredatlarına uygulama derslerin eklenmesi ve var olan derslerin yoğunlaştırılması katılımcıların gelecekte kendi yatırımlarını yönetmelerine olanak sağlayabilir.

Katılımcıların %59'u kendilerini belirli araştırmalar yaptıktan sonra risk üstlenen olarak tanımlamalarına rağmen kendilerine sunulan yatırım alternatifleri arasından riski düşük (düşük riskli varlıklara yatırım yapmak, banka hesabına yatırım yapmak vb.) olan seçenekleri seçmişlerdir. Verilen cevaplardan katılımcıların düşük risk toleransına sahip oldukları sonucu çıkarılabilir. Ayrıca katılımcıların verdikleri cevaplar incelendiğinde kendilerine sunulan alternatifler içerisinde kesin kayıp ifadesi bulunan seçeneği seçmekten uzak durmuşlardır. Bu durumda katılımcıların kayıptan kaçındıkları söylenebilir.

Çalışmada son olarak ise katılımcıların riskin kendileri için ifade ettiği anlam ve risk üstlenme düzeyleri ile yaşadığı bölge, yıllık gelir, anne ve babasının eğitim durumu arasındaki ilişkiyi test etmek için Ki-Kare (X^2) analizi yapılmıştır. Analiz sonucuna göre; katılımcıların risk kelimesinin kendileri için ifade ettiği anlam ile yaşadıkları bölge arasında ilişki bulunmaktadır. Bulunan sonuç Shah vd. (2020) sonuçları ile tutarlılık göstermektedir. Annenin eğitim seviyesi ile katılımcıların çoğunun riski belirsizlik olarak tanımlamaları arasında ilişki bulunmaktadır. Babanın eğitim seviyesi ile de risk üstlenme düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bir başka ifade ile babanın eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi birbirinden bağımsız değildir. Ancak annenin eğitim seviyesi ile risk üstlenme düzeyi, babanın eğitim seviyesi ile de risk kelimesinin birey için ifade ettiği anlam arasında istatistiki açıdan anlamlı bir sonuç bulunamamıştır. Bu sonuç Zhu (2019)'nun çalışması ile tutarlılık göstermektedir. Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç ise Zeb vd. (2021) çalışmalarında belirttiklerinin aksine yıllık gelir ile risk üstlenme düzeyi arasında istatistiki açıdan anlamlı bir ilişkinin olmadığıdır.

Bireylerin risk toleransının belirlenerek eğitim kurumları, ekonomik kuruluşlar, danışmanlık hizmeti sağlayan kuruluşlar tarafından bireysel yatırımı teşvik edecek finansal varlıklar ve ürünler sunulabilir. Böylece finansal piyasaların ve ulusal ekonominin gelişimine katkı sağlanabilir.

Etik Kurul Beyanı

Çalışmanın, Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nce 17.05.2021 tarihli Etik Kurul Toplantısı'nda Sayı 88656144-000.E.2100127810 Karar 112 ile kabulüne karar verilmiştir. Ayrıca ilgili belge, sorumlu yazar tarafından DergiPark sistemine yüklenmiştir.

Yazar Katkı Oranı Beyanı

Çalışmanın konusu, ana metni, analizi ve sonuç kısmı Serpil Sumer'e aittir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Destek Beyanı

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan destek alınmamıştır.

KAYNAKÇA

- Ainia, N. S. N., ve Lutfi, L. (2019). The influence of risk perception, risk tolerance, overconfidence, and loss aversion towards investment decision making. *Journal of Economics, Business and Accountancy Ventura*, 21(3), 401-413.
- Akgüneş, A. O. (2021), Finansal risk toleransı ve demografik değişkenler arasındaki ilişki: finansal okuryazarlığın moderatör etkisi. *Maliye ve Finans Yazıları*, (115), 29-60.
- Aruna, A. R., ve Sreeya, B. (2020). Study on financial risk tolerance of individual investors with special reference to chennai city. *Interpretation*, 1(102), 14310-14314
- Bayar, Y., Sezgin, H. F., Öztürk, Ö. F., ve Şaşmaz, M. Ü. (2020). Financial literacy and financial risk tolerance of individual investors: multinomial logistic regression approach. *SAGE Open*, 10(3), 2158244020945717.
- Çöllü, D. A., Akgün, L., ve Altın, E. (2019). Risk Tolerans Tutumunun Kültürlerarası Farklılıkları ve Benzerlikleri: Türkiye ve Azerbaycan Arasında Bir Karşılaştırma. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(17), 53-77.
- Dhiman, B., ve Raheja, S. (2018). Do personality traits and emotional intelligence of investors determine their risk tolerance?. *Management and Labour Studies*, 43(1-2), 88-99.
- Ferreira, S. J., ve Dickason, Z. (2018). The effect of gender and ethnicity on financial risk tolerance in South African. *Gender and Behaviour*, 16(1), 10851-10862.
- Fisher, P. J., ve Yao, R. (2017). Gender differences in financial risk tolerance. *Journal of Economic Psychology*, 61, 191-202.
- Grable, J. E. (2000). Financial risk tolerance and additional factors that affect risk taking in everyday money matters. *Journal of Business and Psychology*, 14(4), 625-630.
- Grable, JE ve Lytton, RH, (1999). Financial risk tolerance revisited: the development of a risk assessment instrument, *Financial Services Review*, 8, 163–181.
- Hitay, K., ve Anbar, A. (2020). Kişilik Özelliklerinin Finansal Risk Toleransı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (87), 203-224.
- Koekemoer, Z. (2018). The influence of demograhic factors on risk tolerance for South African investors. In Proceedings of International Academic Conferences (No. 6408640). International Institute of Social and Economic Sciences. 19 June 2018, 39th International Academic Conference, Amsterdam 101-115. Erişim Adresi: <https://ideas.repec.org/p/sek/iacpro/6408640.html>
- Magendans, J., Gutteling, J. M., ve Zebel, S. (2017). Psychological determinants of financial buffer saving: the influence of financial risk tolerance and regulatory focus. *Journal of Risk Research*, 20(8), 1076-1093.
- Nguyen, L., Gallery, G. ve Newton, C. (2019). The joint influence of financial risk perception and risk tolerance on individual investment decision-making. *Accounting ve Finance*, 59, 747-771.
- Nguyen, T. M. L., G. Gallery ve C. J. Newton, (2016) The influence of financial risk tolerance on investment decision-making in a financial advice context, *Australasian Accounting Business ve Finance Journal*, 10, 3–22.
- Peng, Z. (2020). Germane factors of the financial risk-tolerance of undergraduate business students. *Business Education Innovation Journal* 12(1), 114-123.
- Pinjisakikool, T. (2018). The influence of personality traits on households' financial risk tolerance and financial behaviour. *Journal of Interdisciplinary Economics*, 30(1), 32-54.
- Quy, L. T., ve Van, P. T. H. (2018), Determinants of the risk tolerance of the vietnamese individual investors. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, 9(5), 755-762.
- Rabbani, A. G., Grable, J. E., O'Neill, B., Lawrence, F., ve Yao, Z. (2020). Financial risk tolerance before and after a stock market shock: testing the recency bias hypothesis. *Journal of Financial Counseling and Planning*. 32(2), Erişim Adresi: <https://doi.org/10.1891/JFCP-19-00025>
- Rabbani, A. G., Yao, Z., ve Wang, C. (2019). Does personality predict financial risk tolerance of pre-retiree baby boomers?. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 23, 124-132.
- Rahman, M. (2020). Propensity toward financial risk tolerance: an analysis using behavioural factors. *Review of Behavioral Finance*. 12(3), 259-281.

-
- Rahman, M., Albaity, M., ve Isa, C. R. (2020). Behavioural propensities and financial risk tolerance: the moderating effect of ethnicity. *International Journal of Emerging Markets*, 15(4), 728-745.
- Shah, N. H., Khalid, W., Khan, S., Arif, M., ve Khan, M. A. (2020). An empirical analysis of financial risk tolerance and demographic factors of business graduates in Pakistan. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(4), 220-234.
- Shusha, A. A. (2017). Does financial literacy moderate the relationship among demographic characteristics and financial risk tolerance? Evidence from Egypt. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(3), 67-86.
- Zeb, R., Shah, N. H., ve Arif, M. (2021). Fostering the social capital: the effect of financial risk tolerance and family income on entrepreneurial intention in higher education sector of District Swabi. *Global Economics Review*, 6(1), 24-37.
- Zhu, A. Y. F. (2019). Financial risk tolerance of Hong Kong adolescents: A hierarchical model. *Children and Youth Services Review*, 102, 193-200.